

HACI BEKTAŞ VELİ DERGAHININ BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI İLE MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDEKİ TUTUMU VE MUSTAFA KEMAL PAŞA İLE İLİŞKİLERİ

THE ATTITUDE OF HACI BEKTAŞ VELİ LODGE IN THE FIRST WORLD WAR AND THE NATIONAL STRUGGLE PERIOD AND ITS RELATIONS WITH MUSTAFA KEMAL PASHA

Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü
hasimerdogan@nevsehir.edu.tr

ORCID No: 0000-0003-0557-4866

ÖZET

Mondros Mütarekesinden kısa süre sonra henüz Mustafa Kemal Paşa Samsun'a çıkarak Milli Mücadeleyi başlatmamışken Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'un İngiltere ve Fransa tarafından işgal edileceği ve başkent in Anadolu'ya taşınması ihtimali ortaya çıkınca, Ocak 1919'da İngiliz Yüksek Komiserliği'ne Hacı Bektaş Veli dergâhı Çelebisi Cemalettin Efendi ve Hacıbektaş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti başkanlığını yürüten Deli İmam'ın oğlu Halil Efendi tarafından protesto telgrafları gönderilmiştir. Döneme ait hatıratlardan anlaşıldığına göre 1919 yılı aralık ayında Temsil Heyeti Reisi Mustafa Kemal ve beraberindeki heyet Sivas'tan Ankara'ya doğru hareket ettikten kısa süre sonra Hacıbektaş'a gelmiştir. Mustafa Kemal burada Salih Niyazi Dede baba tarafından karşılanmış ve Çelebi Cemalettin Efendi ile görüşmüştür. Dergâh ileri gelenleri, Mustafa Kemal'e ve heyetine mücadelede destek vereceklerini açıkça beyan etmişlerdir. Dergâh ileri gelenlerinin mücadeleye verdikleri destek kendi hayatlarıyla sınırlı kalmamış, kendilerinden sonra gelen yöneticiler tarafından da mücadeleye destek sürmüştür.

Çalışmada Milli Mücadele sürecine Hacı Bektaş Veli dergâhı ileri gelenleri tarafından verilen desteğin ortaya konulması amaçlanmıştır. Yine bu çalışmada elde edilen bulgular tasnif edilmiş, tekke ve zaviyeler ile ilgili gelişmelerin ortaya konulmasında arşiv belgelerinden yararlanılmıştır. Buna ek olarak konu üzerinde kaleme alınmış hatıratların yanı sıra, ikinci elden kaynaklardan faydalanılmıştır.

ABSTRACT

Shortly after the Armistice of Mudros, while Mustafa Kemal Pasha had not yet started the National Struggle by landing in Samsun, when the possibility of the occupation of Istanbul, the capital of the Ottoman Empire, by England and France, and the transfer of the capital to Anatolia, arose was appointed as the British High Commissioner in January 1919 protest telegrams were sent by Hacı Bektaş Veli Lodge Çelebi Cemalettin Efendi and Halil Efendi, the son of Deli Imam, who is the chairman of the Hacıbektaş Defense of Rights Society. After Mustafa Kemal Pasha crossed from Samsun to Havza, he would ask all Anatolian people to send telegraphs protesting the occupation of all four corners of Anatolia, as did the dignitaries of the Hacı Bektaş Lodge. Mustafa Kemal was met here by Salih Niyazi Dede baba and met with Çelebi Cemalettin Efendi. The notables of the dervish lodge openly declared that they would support Mustafa Kemal and his delegation in the struggle. The support given by the notables of the dervish to the struggle was not limited to their own lives, but also by the rulers who came after them.

In our study, it is aimed to reveal the support given by the notables of the Hacı Bektaş Veli Lodge to the National Struggle process. The findings obtained in the study were classified, and archive documents were used to reveal the developments related to dervish lodges and zaviyas. In addition to the memoirs written on the subject, second-hand sources were used.

Geliş Tarihi:

02.12.2021

Kabul Tarihi:

04.12.2021

Yayın Tarihi:

22.12.2021

Anahtar Kelimeler

Hacı Bektaş Veli
Mustafa Kemal Paşa
Dergâh
Çelebi
Bektaşilik

Keywords

Hacı Bektaş Veli
Mustafa Kemal Pasha
Lodge
Celebi
Bektaşism

GİRİŞ

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşmasında Bektaşilik ve Mevlevilik gibi tarikatların büyük rolü vardır. Yirminci yüzyılın başlarında Birinci Dünya Savaşı sırasında ve ardından Anadolu'nun işgaline karşı yürütülen Milli Mücadele sırasında da Anadolu'nun bir Türk yurdu kalmasında önemli faydaları dokunmuştur. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Bektaşi alayları adı verilen askeri birlikler ile Doğu cephesinde özellikle Erzurum'un savunmasında Ruslara karşı önemli başarılar elde etmişlerdir. Milli Mücadele döneminde de Mustafa Kemal Paşa'ya, Temsil Heyeti'ne ve TBMM'ye büyük destek veren Hacı Bektaş Veli dergâhı, özellikle dergâhın önde gelen isimleri Çelebi Cemalettin Efendi ve Salih Niyazi Dede Baba vasıtasıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması sürecinde de manevi gücü artırmada önemli görevler üstlenmişlerdir. Tekke zaviyelerin kapatılmasına yönelik kanunun yürürlüğe girmesiyle diğer bütün tekke ve tarikatlarla birlikte bu dergâhta kapatılmıştır.

1.1. Birinci Dünya Savaşı Sırasında Bektaşi Alayları

Hacı Bektaş Veli Dergâhının Tekke ve Zaviyeler Kanunu'nun kabul edilmeden önceki son resmi yöneticisi konumunda olan Veliyeddin Çelebi'nin beyanına göre; Birinci Dünya Savaşı'nda, 1915'te Bektaşiler tarafından 7.000'i aşkın sayıda Mücâhidin-i Bektaşiyiye adında bir alay kurulmuş ve Doğu Cephesi'ne gönderilmiştir. Çelebi İzzettin Ulusoy ise bu alayın Kafkas Cephesi'ne gidişi sırasında birçok Alevi ve özellikle erkek kılığında girmiş kadın gönüllerden bahsetmektedir (Yel, 2019: 338). Bu bilgiyi Aziz Samih (İlter)'in hatıraları da doğrulamaktadır. Osmanlı Devleti'nin tecrübeli bir askeri ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bir milletvekilli olan bu devlet adamının hatıratındaki bilgilere göre Enver Paşa'nın da onay verdiği ve desteklediği Bektaşi Alayları, Mevlevi Alayları ve Teşkilatı Mahsusa Doğu cephesinde güvendiği birliklerdendi (Aziz Samih, 1934: 58-59). Fakat Aziz Samih Bey hatıratında bu alayları eleştirmekte hatta zoraki kurulmuş faydasız oluşumlar olarak görmektedir. Hiçbir kitapta yeri olmayan ruhani bir teşkilat olarak tanımladığı Bektaşi alaylarının çetecilik ruhuyla ortaya çıktığını düşünmektedir. Hacı Bektaş Veli çelebisinin kumandanlığını yaptığını söylediği bu alaya Galip Bey adlı bir Binbaşı müşavir olarak tayin edilmiştir. Aziz Samih, Galip Bey ile Çelebi Efendi'nin aralarının çok iyi olmadığından da bahsetmektedir. Zira Galip Bey, Çelebi Efendi'nin yolda bütün köylülerin mallarını aldığını merkeze yazılı olarak bildiriyordu. Meselenin aslı araştırıldığında bir zorlama ve yönlendirme olmadığına dair bir karar verildiği ve verilen hayvan ve erzakın hediye olduğuna hükmedilerek meselenin kapandığından bahsetmektedir. Bu olaydan sonra Çelebi Efendi'nin Galip Efendi'yi istemediğini ve Galip Bey'in görevden alınarak yerine Bektaşi Sabri Bey'i tayin ederek değiştirdiklerinden de bahsetmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere Çelebi Efendi'nin isteği Osmanlı Devleti nezdinde önem arz etmektedir. Doğu cephesinde harpte askerlere en çok ihtiyaç duyulan dönemde gelen bu alayı hemen talimgaha göndererek talimlere başlanmış, o dönemde büyük bölümü bakaya ve firari durumda olan bu askerler zaten ordunun malı olarak görülüyordu. Aziz Samih, devletin malı olarak görülen bu askerlerin kullanılmasının gerekli olduğunu Çelebi Efendi'ye anlattıklarından ve ondan destek istediklerinden bahsetmektedir. Bu sırada Çelebi'ye Osmanlı Devleti tarafından bir muharebe madalyası verilmiştir. Çelebi Efendi de kendisinin sözüne itibar eden ahaliye ve askerlere hitaben muharebenin fazileti, amirlere itaat etmenin zorunluluğu hakkında bir nasihatname yazmıştır. Çelebi Efendi, yeniden asker toplayıp getirmek vaadiyle geri dönmüştür. Çelebi Efendi'nin yazmış olduğu nasihatname bastırılarak ordu içerisindeki askerlere dağıtılmış ve böylelikle askerlerin maneviyatları beslenmeye çalışılmıştır (Aziz Samih, 1934: 83). Bu alaya ait olduğu söylenen bir sancak, bugün Hacı Bektaş Cemalettin Çelebi türbesinin başucunda bulunmaktadır (Yel, 2019: 338). Maneviyatı desteklenen Bektaşi alayları içerisindeki askerler Rusların Erzurum'a taarruzunun önlenmesi sürecinde önemli rol oynamışlardır.

Bir Türk tarikatı olan Bektaşiliğin ileri gelenleri 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılışında milletvekilleri arasında bulunmuşlardır. Özellikle Milli Mücadele döneminde Mustafa Kemal Paşa'nın Hacı Bektaş Veli dergahını ziyaretini olumlu karşılayarak onlarda bu mücadeleye destek vermişlerdir (Kansu, 1997: 492-497).

Baki Öz, Sivas Kongresi'nde Mustafa Kemal'i en çok destekleyenlerin Alevi-Bektaşiler olduğunu ifade etmektedir. Hacı Bektaş tekkesinin bütün milli mücadele genelinde olduğu gibi burada da Mustafa Kemal'e yardım ve desteklerini sürdürdüğünden bahisle Sivas'a gelen delegelerin konuk edilmesinde ellerinden geleni esirgemediklerini ifade etmektedir. Öz, Mustafa Kemal'in Sivas Kongresi sonrası Hacı Bektaş tekkesi postnişini Salih Niyazi Baba'ya göndermiş olduğu telgrafi, bir memnuniyet ve teşekkür işareti olarak görmektedir. Erzurum ve Sivas Kongreleri sırasında Atatürk ile Cemalettin Efendi sürekli birbirleriyle irtibat halinde olmuşlardır. Kurulan bu irtibatın bir örneği de 12 Aralık 1919 tarihine denk gelen, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi adına Mustafa Kemal Paşa'nın yazdığı ve "*Hacı Bektaş-ı Veli Hazretleri Dergâh-ı Şerifi Postnişini ve Türbedarı Salih Niyazi Baba Hazretlerine*" şeklinde hitap ederek sözlerine başladığı telgrafıdır. Bu telgrafta Mustafa Kemal Paşa, Hacı Bektaş dergahının mücadeleye verdiği destekten dolayı teşekkür etmiştir (Öz, 1989: 43-45).

Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'un İngiltere ve Fransa tarafından işgal edileceği ve başkentini Anadolu'ya taşınması ihtimali ortaya çıkınca, 9 Ocak 1919 tarihinde İngiliz Yüksek Komiserliği'ne Hacı Bektaş Veli Dergâhı Çelebisi Cemalettin Efendi ve Hacıbektaş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti başkanlığını yürüten Deli İmam'ın oğlu Halil Efendi tarafından protesto telgrafları gönderilmiştir (Şimşir, 1992: 347). Mustafa Kemal Paşa'nın, 1919 yılı Mayıs ayında Samsun'a çıktıktan hemen sonra, Havza'da halka seslenirken yapmış olduğu konuşmada Anadolu'nun dört bir yanının işgalinin büyük ve heyecanlı mitinglerle protesto edilmesi ve işgallerden halkın rahatsızlık duyduğuna dair protesto telgraflarının dış devletlerin temsilciliklerine gönderilmesini istemesi adeta Hacı Bektaş dergâhının yaklaşık 6 ay önce yapmış olduğu işlerin hem takdiri hem de teşviki olarak düşünülebilir. Hacı Bektaş dergâhının işgallere karşı olan bu tavrı, Mustafa Kemal Paşa'nın bu dergâha olan ilgisini daha da artırmıştır. Zira, Mustafa Kemal Paşa, Milli Mücadeleyi Samsun'da başlattıktan sonra bu dergâhın işgallere karşı direniş yanlısı ve Milli Mücadele'nin destekçisi olduğunu bildiğinden dolayı Sivas'tan Kayseri yoluyla Ankara'ya giderken Hacıbektaş ilçesine ve dergahına birkaç gün süren konaklamalı özel bir ziyarette bulunmuştur. Öte yandan 1919 yılının Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında üç defa toplanan Nazilli Kongresi'ne birçok din adamının yanı sıra Bektaşî Dedesi Mazlum Baba'da Denizli Tavas'tan gelerek katılmıştır. (Sarıkoçuncu, 2007: 154.)

Mustafa Kemal Paşa, Havza'da halktan istediği protesto telgrafları ve protesto mitinglerinin yavaş yavaş yankı bulmasının ardından Milli Mücadele'nin adeta reçetesi konumunda olan Amasya Genelgesi'yle de birlikte Anadolu'da halkın nabzını tutmaya çalışmıştır. Din olgusunun Türk toplumundaki öneminden dolayı öncelikle bütün şeyhler ve tarikat ileri gelenlerine mektuplar göndererek onların Milli Mücadele'ye destek vermelerini sağlamaya ve olası bir silahlı mücadelede manevi olarak desteklerini kazanmaya çalışmıştır (Selek, 1968: 74).

Mustafa Kemal, Hacı Bektaş çelebisinin memleket konusunda demokratik düşüncelerini, ulusçu olduklarını ve çağdaş bir devlet düzeni hayal ettiklerini biliyordu. Bu fikirlerin her biri Atatürk düşüncesinde önemli bir yer teşkil ediyordu. Hacı Bektaş Veli dergahındakilerin liderleri vasıtasıyla halifelik temsilcisi olan Sünni ideolojideki Osmanlı yönetimine karşı, ulusçu-bağımsızlıkçılığın temsilcisi olan yeni Türk Devleti safında yer alacaklarına güveni tamdı. Baki Öz, Mustafa Kemal'in bu kaniya Cemalettin Efendi ile Amasya'da karşılaşmaları ve görüşmeleri sırasında varmış olabileceğini bildirmektedir (Öz, 1989: 43).

Mustafa Kemal, Milli Mücadele yolunda atılacak adımlarda Anadolu'nun milli ve manevi değerlerinden yararlanmaya özen göstermiş ve halk nazarında değerli görülen, güvenilen ve sözü etkili olan insanlarla görüşme yolları aramıştır. Bu amaçla Tokat'tayken 26 Haziran 1919 tarihinde Konya'da bulunan 2. Ordu Müfettişliğine bir telgraf göndermiştir. Paşa telgrafında; "*Tokat ve yöresinin İslam nüfusunun yüzde seksen ve Amasya yöresinin de önemli bir kesimi Alevi mezhebinden olanlar oluşturmaktadırlar ve Kırşehir'deki (Hacıbektaş) Baba Efendi hazretlerine oldukça bağlı bulunuyorlar. Vatanın ve ulusal bağımsızlığın bugünkü tehlikesini bizzat görmekte olan bu kişilerin*

mevcut kanısı kuşkusuz buna pek uygundur. Dolayısıyla sözü geçer ve güvenilir kimi kişileri görüştürerek kendilerince uygun görülecek Müdafaa-i Hukuk-u Milliye ve Reddi İlhak örgütlerini destekleyecek biçimde birkaç mektup yazdırılarak bu yöredeki Alevi sözü geçerlerine dağıtmak üzere gönderilmesini pek yararlı görüyorum” (Selek, 1968: 76) diyerek Hacıbektaş dergahının desteğinin Milli Mücadele açısından oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk Amasya genelgesinde belirtildiği üzere memleketin her bakımdan en güvenilir yeri olan Sivas'ta toplayacağı ulusal kongreye de Alevi-Bektaşilerin de bir temsilci göndermelerinin yararlı olacağını bildirmiştir (Onar, 1995: 94).

Türk halkının Milli Mücadele'ye ikna edilmesi açısından önemli aşamalar olan kongreler dönemi esnasında müdafaa-i hukuk yanlıları destek arayışları içerisindeyken, Osmanlı hükümeti ise Milli Mücadele'yi akamete uğratmak için çaba sarf etmiştir. Bu süreçte Milli Mücadele'ye karşı olan Ankara Valisi Muhittin Paşa, Hacıbektaş'a gelerek dergâhın baba ve dedeleri ile görüşmüş, onları Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı harekete karşı gelmeleri konusunda ikna etmeye çalışmıştır. Muhittin Paşa'nın bu ziyareti o sırada Ankara'da olan Karakol Cemiyeti kurucusu Kara Vasıf Bey tarafından öğrenilmiş, Kara Vasıf Bey bu durumu 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa (Cebesoy)'ya bildirmiştir. Ali Fuat Paşa da Albay Osman Bey'i Hacıbektaş'a göndererek olayın araştırılmasını istemiş, Osman Bey, Muhittin Paşa'nın çelebi ve babaları Milli Mücadele'nin karşısında olmaları konusunda ikna edemediğini öğrenmiştir. Hacı Bektaş Veli dergâhındaki çelebi ve babaların Mustafa Kemal Paşa'ya ve onun başında bulunduğu Milli Mücadele'ye destek konusunda iyi ilişkiler seyretmiştir. Hacı Bektaş Veli dergâhında Bektaşiliğin Babagan kolu lideri dedebaba postunda oturan türbedar Salih Niyazi Dedebaba 8 Ekim 1919 tarihinde Milli Mücadele'ye destek vereceğine dair Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgraf göndermiş, bu telgrafa cevaben 12 Ekim 1919 tarihinde de Mustafa Kemal Paşa, Salih Niyazi Dedebaba'ya bir mektup yazmıştır. Paşa, bu mektubunda Salih Niyazi Dedebaba'ya Milli Mücadeleye destek veren dua ve irşad faaliyetlerinden dolayı teşekkür etmiştir (Küçük, 2003: 124-128).

1.2.Temsil Heyeti ve Mustafa Kemal Paşa'nın Hacıbektaş Ziyareti

Mustafa Kemal Paşa ile dergâh arasındaki iyi ilişkiler yapılan ziyaretlerde de kendini göstermiştir. Sivas kongresi ve Amasya görüşmelerinden sonra Mebusan Meclisinin İstanbul'da toplanacağı anlaşılınca karargahını Ankara'ya taşımak üzere yola çıkan Mustafa Kemal Paşa ve Temsil Heyeti, 1919 yılı Aralık ayında önce Kayseri'ye oradan da Mucur ve Kırşehir yoluyla Hacıbektaş ilçesine gelmişlerdir. Ali Fuat Paşa, Atatürk'ten 10 gün önce Hacıbektaş'a giderek adeta bu çevredeki havayı solumuştur. Kayseri'de Kilikya'nın kurtuluş hazırlıklarını yerinde görüp eksikleri tamamladıktan sonra Kırşehir yolu ile Ankara'ya hareket eden Ali Fuat Paşa'nın bu yolu seçmesindeki nedenlerden biri Sivas'ta bulunan Temsil Heyeti'nin Ankara'ya giderken bu yolu kullanacağı için yol boyunca alınması gereken tedbirleri bir an evvel almak, ikincisi ise İç Anadolu'nun bu önemli şehirlerinde milli hassasiyeti uyanık tutmaktır. Ali Fuat Paşa buralara yaptığı ziyaretlerden milli heyecanın üst seviyede yaşandığını görmesi açısından oldukça memnun olduğunu söylemektedir (Cebesoy, 1953: 263).

Ali Fuat Paşa hatıratında, 11-12 Aralık 1919 gecesini Hacıbektaş'ta Orta ve Doğu Anadolu'nun en tanınmış ve sevilen şeyhlerinden biri olarak nitelendirdiği Cemalettin Çelebi'nin nezdinde misafir olarak geçirdiğini ve bu sırada Hacı Bektaş Veli'nin kabrini ziyaret ettiğini ifade etmektedir. Başta Niyazi Baba olmak üzere diğer babaları da gördüğünü söyleyen Ali Fuat Paşa, birkaç ay evvel Ankara Valisi Muhittin Paşa'nın burada çevirmek istediği entrikaların tamamen boşa çıktığını ve Milli Mücadeleye destek vereceğini söyleyen Çelebi Cemalettin Efendi'nin sözünde sonuna kadar durduğunu söylemektedir (Cebesoy, 1953: 263).

Mustafa Kemal Paşa Ankara'ya geçmeden önce yanında bulunan Rauf (Orbay) Bey, Hüsrev (Gerde) Bey, Dr. Refik (Saydam) Bey, Mazhar Müfit (Kansu) Bey, Hakkı Behiç Bey, Alfred Rüstem Bey, Cevat Abbas (Gürer) Bey, Muzaffer (Kılıç) Bey, Şeyh Fevzi Efendi, Bedri Bey gibi

isimlerden oluşan heyeti ile 22 Aralık 1919 tarihinde Hacıbektaş ilçesine gelmiştir. Heyet ilk olarak Salih Niyazi Dede Baba'nın çiftliğinde ağırlanmış, burada kendilerine yemek ve kahve ikramı gerçekleştirilmiştir. Daha sonra Hacıbektaş ilçe merkezine gelmiş, Mustafa Kemal Paşa burada Çelebi Cemalettin Efendi ile Çelebi Sarayı olarak isimlendirilen evde bir görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşmede yemek ve ikramlar yapılmış, devamında Milli Mücadele ile ilgili meseleler görüşülmüş ve hatta Milli Mücadele'nin kazanılması sonrası olası devlet yönetim biçimi ile ilgili bir diyalog da yaşanmıştır. Heyette bulunan Mazhar Müfit Kansu'nun anılarına göre; Çelebi Cemalettin Efendi'nin bağımsızlık mücadelesine destek vereceği, bağımsızlığın kazanılması sonrası cumhuriyeti ilan etme gibi bir düşüncenin olup olmadığını Mustafa Kemal Paşa'ya sorduğu aktarılmıştır. Paşa'nın ise bu soru karşısında temkinli davranarak cevap vermediğini belirten Kansu, "(...) *Anlaşıyor ki Cemalettin Efendi cumhuriyete taraftar, hele Salih Baba, hür fikirli, çok ileri bir zat...*" (Kansu, 1997: 493-494) ifadesini kullanmıştır.

Mustafa Kemal Paşa 23 Aralık günü Hacı Bektaş Veli Dergâhını ziyaret etmiş, burada Salih Niyazi Dede Baba heyeti karşılamış, türbe ve dergâhı heyette bulunanlara ayrıntılı bir şekilde gezdirmiştir. "Meydan evi" olarak isimlendirilen yerde yemek yenmiştir. Mustafa Kemal'in beraberindeki heyet içerisinde bulunan Mazhar Müfit Kansu bu görüşme ile "*Çelebi ve Baba arasındaki ihtilaf bir derece halledilir bir şekilde konuldu*" diyerek Çelebi ile Baba arasındaki problemin Milli Mücadele'nin selameti açısından giderildiğini bildirmiştir. Kansu, döneme ait hatıratında; yemek sonrasında Mustafa Kemal Paşa'nın heyeti içerisinde bulunan Alfred Rüstem Bey ile birlikte dergâhı daha yakından inceleme fırsatı bulduğunu, Rüstem Bey'in Aş Dede odasına girerek burada tarihi kazana muhafazlık eden baba ile sohbet gerçekleştirdiğini aktarmaktadır. Kansu ayrıca, Hacıbektaş ziyareti sırasında Kırklar Meydanı'nı ve Balım Sultan Türbesi'ni ziyaret ettiğini, dergâhta her tarafın temiz olduğunu, herkesin vazifesini eksiksiz yerine getirdiğini takdirle ifade etmiştir. Ayrıca, Mustafa Kemal Paşa'nın Mazhar Müfit Bey'e "*Büyük babalara ellişer lira verelim*" dediği, Aş Baba'dan başlamak üzere ellişer lira verildiği, Aş Baba'nın parayı alırken "*...bu benim şahsıma değil, dergâha aittir*" dediği de yine aynı hatıratında bildirilmektedir. (Kansu, 1997: 494-495).

Bu ziyaretteki en önemli olaylardan birisi de şüphesiz Çelebi Cemalettin Efendi ile yapılan toplantıdır. Olumlu bir havada geçen bu toplantıdan sonra Cemalettin Efendi tarafından Milli Mücadele ve Mustafa Kemal Paşa'ya destek verileceğini ifade eden bir beyanname yayımlanmıştır (Tansel, 1973: 172). Bu bilgileri destekleyen en önemli belge bir telgraftır. Bu telgraf, Ankara'dan 28 Aralık 1919 tarihinde Bab-ı Ali Dâhiliye Nezareti'ne gönderilen şifreli bir telgraf olmakla birlikte, telgrafta Hacı Bektaş Veli dergâhı öncülüğünde Alevi-Bektaşî vatandaşların Milli Mücadele'ye destek vereceği bilgisi yer almaktadır. Telgrafta ayrıca, Mustafa Kemal Paşa ve beraberindeki heyetin Hacıbektaş'a geldiği, burada Çelebi Cemalettin Efendi tarafından ağırlandığı, Hacı Bektaş Veli dergâhı dedeleri tarafından kendisine ve heyetine ziyafet verildiği ve Alevi-Bektaşî topluluğunun Kuvayı Milliye hareketine destek vereceği de ifade edilmektedir. (BOA, Belge 78/a, 1982: 77)

1.3. Dergâhın Yeni Türk Devleti'nin Kuruluş Sürecindeki Tutumu

Mustafa Kemal'in Ankara'ya varmadan önce Hacıbektaş'ı ziyaretinden sonra da dergâh ile temsil heyeti arasındaki iletişim birtakım telgraflaşmalarla devam etmiştir. 2 Ocak 1920 tarihinde Mustafa Kemal, Çelebi Cemalettin Efendi'ye bir telgraf göndermiş, telgrafta Cemalettin Efendi'den ulusun ve ülkenin geleceğinin kurtarılması için hakkımız olan isteklerimizi elde edeceğimiz güne kadar çalışılması ve bu bildirin köylere kadar ulaştırılmasını rica etmiştir. 16 Mart 1920 tarihinde İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgal etmeleri de Hacıbektaş halkı tarafından büyük bir tepki ile karşılanmıştır.

Milli Mücadele esnasında Mustafa Kemal Paşa'nın temas halinde olduğu kişilerden biri de yine Hacıbektaş ziyareti esnasında kendisi ile yakından ilgilenen Salih Niyazi Dede Baba olmuştur. Salih Niyazi Dede Baba Heyeti Temsiliye'ye 17 Mart 1920'de bir telgraf göndermiş, bu telgrafta

memleketin selamete ulaştırılması için alınacak tedbirlerin netice vermesini arzu ettiklerini belirtmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Çelebi Cemalettin Efendi, Salih Niyazi Dede Baba ve arkadaşlarına çektiği 22 Mart 1920 tarihli bir başka telgrafta yürütülen mücadelenin başarılı şekilde seyretmesinde onların maddi ve manevi olarak yardımlarının etkili olduğunu ifade etmiştir (Doğan, 2012: 61-66). TBMM'nin açılışını kutlamak üzere Salih Niyazi Dede Baba, meclise gönderdiği telgrafta Hacı Bektaş Veli dergâhında okudukları Kur'an-ı Kerim ve mevlidi şerifler ile meclisin açılışını kutladıklarını bildirmiştir. Yine Salih Niyazi Dede Baba 10 Kasım 1920 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği telgrafta Kars'ın Kazım Paşa (Karabekir) tarafından kurtarılmasını tebrik etmiş dergâhta bulunan derviş ve babalar ile ülkenin kurtuluşu için gece gündüz dua ettiklerini dile getirmiştir (Küçük, 2003: 134-135).

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışında da manevi bir hava kendisini göstermiştir. Bir cuma günü Hacı Bayram-ı Veli Camii'nde kılınan öğle namazının ardından dini ve geleneksel ritüellerle açılan Büyük Millet Meclisi'nde Şeyh Mazlum Baba, Cemalettin Çelebi ve Abdülhalim Çelebi gibi birçok tarikat temsilcisi de görev yapmıştır (Dokuyan, 2021: 219). Anadolu Alevi toplumu üzerinde etkili bir kişilik olan Çelebi Cemalettin Efendi, 23 Nisan 1920 tarihinde açılan Büyük Millet Meclisi'nin birinci dönemine milletvekili olarak seçilmiş (Selçuk, 2011: 43), mecliste de 120 mebusun 30'unun oyunu almak suretiyle meclis ikinci reisi görevine getirilmiştir. Her ne kadar Yozgat Mebusu İsmail Fazıl Paşa başkanlık seçimlerinde 44 oy alarak önde olsa da ikinci tur seçimlerine kalmadan Cemalettin Efendi lehine oylamadan çekilmiştir. Cemalettin Efendi hastalığından dolayı meclis toplantılarına katılamamış, meclise çektiği telgrafta hastalıkları sebebi ile meclis toplantılarına katılmak şöyle dursun, yatağından kalkacak durumda olmadığını bildirmiştir. Ocak 1922'de vefatına kadar Cemalettin Efendi milletvekili olarak kalmış, vekilliği düşürülmeden izinli sayılmıştır. Çelebi Cemalettin Efendi kendisine verilen izne teşekkür için TBMM'ye bir telgraf göndermiştir. Bu telgrafında şu ifadeler yer vermiştir: “*Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine; Arıza-i vücudiyemin, intihap buyurulmuş olduğum Reis-i sanilik vekâleti vazifesini ifadan daîlerini mahrum ve meyus bırakmış olduğuna dair mütekaddim telgrafname-i fakiranemin Meclisi Âlice kabulüyle mezuniyetime müsaadelerini ve hakkı fakiranemde iltifatı kerimanelerini mutazammın 29 Nisan 1336 tarihli telgrafname-i âliyeleri reşide-i desti ihtiramım olarak tariki hakta mücahedede bulunan Meclis-i Ülya ve müttetiklerinin muvaffakiyatı hakkında (...) tekrimat ve teşekküratımla arza mücaseret eylerim.*” (TBMM Z.C., 1920: 218)

Çelebi Cemalettin Efendi'nin vefatı sonrası dergâh postnişinliğine geçen büyük kardeşi Veliyeddin Çelebi de TBMM'ye verdiği desteği sürdürmüştür. 5 Mayıs 1922 tarihli beyannamesinde Veliyeddin Çelebi; Milli Mücadele'nin başarısı için Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarını destekleyeceklerini bildirerek şu sözleri sarfetmiştir: “*(...) İşte şu suretle gaye-i Misak-ı Milli'nin istihsali için şimdiye kadar vüs'atimiz derecesinde malen, canen çalıştığımız gibi badema da çalışacağımızı va'ad ve te'min eder ve kahraman ordumuzun muvaffakiyet ve muzafferiyetleri için dua eylerim. Ve minallahi't-tevfik.*” (Küçük, 2003: 139). Buradan da anlaşıldığı üzere Veliyeddin Çelebi de seleflerinin yaptığı gibi Milli Mücadele'ye destek veren bir tavır ortaya koymuştur.

Milli Mücadele yıllarında Anadolu'daki birliği sağlamak adına Denizlili Hasan Efendi (Tokcan) ve Hüseyin Mazlum Efendi bir Bektaşî şeyhi olarak kendi yörelerinde düşman işgallerine karşı direnişin sembol isimlerinden olmuşlardır (Yılmaz: 2020: 159). Hüsamettin Ertürk, işgal altındaki İstanbul'dan Anadolu'ya silah sevkiyatını yöneten vatanseverleri zikrederken Bektaşî dedelerinden Ali Nutki Baba'yı da saymaktadır (Ertürk, 1957: 222-239). Böylelikle Bektaşîlerin Milli Mücadele'ye desteği sadece Hacibektaş ilçesiyle sınırlı kalmamış, Anadolu'nun diğer bölgelerinde de Bektaşî liderleri Mustafa Kemal Paşa'ya ve Milli Mücadele'ye destek vermişlerdir.

Cemal Kutay, Milli Mücadele sırasındaki manevi havayı anlatabilmek adına Tanrı velileri adına yapılmış türbeler ve bunların isimleriyle ünlenmiş camilerin, tarihe geçmiş olayların izlerini

taşıdıklarını ifade etmiş ve Abdülhalim Çelebi'yi anlattığı bir bölümde de “*Vatan müdafaası, halk üzerinde etkisi olan şahsiyetlerin himmeti olarak belirince, o günün manevi hayatında tesiri büyük olan tarikatların öncüleri bu görevi yerine getirmişlerdir*” diyerek Bektaşî tarikatı liderlerinin Milli Mücadele'deki rollerinin önemini ortaya koymuştur (Kutay, 1973: 73).

1920 yılında Mustafa Kemal Paşa'nın Çorum mutasarrıf vekilliğine tayin ettiği Cemal Bardakçı'da Osmanlı Devleti'nin güç kaybederek yıkılması ve TBMM'nin açılması sürecinde ortaya çıkan isyanlardan biri olan Koçgiri isyanı sırasında Çelebi Cemalettin Efendi ile görüşmüştür. Çorum ve civarında bulunan Çelebi Cemalettin Efendi'ye bağlı Alevilerin bu isyanlar sırasında sakin ve isyana destek vermeyen bir şekilde hareketsiz kalarak isyan ateşinin batıya doğru sıçramasına engel olduğundan bahsetmiştir (Bardakçı, 1950: 59-60).

Yeni Türk Devleti'nin rejim şeklinin cumhuriyet olarak belirlenmesiyle birlikte, Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne intikal eden tarikatlar ve tekkeler cumhuriyetin temel prensipleriyle ters düştükleri gerekçesiyle bir süre sonra kapatılmışlardır. Bunların kapatılmalarında; tarikatların birbirleriyle rekabete girmeleri, dinden uzaklaşarak siyasi hayata yön vermeye çalışmaları, zamanla birer menfaat kurumları olarak dinden rant sağlayan yerler haline gelmeleri de etkili olmuştur. Cumhuriyet ilan edildikten kısa süre sonra kapatılan tarikat ve dergahların yanısıra Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasına katkısı olan Bektaşilik ve Mevlevilik gibi tarikatlar da ayırım gözetilmeden temel prensiplere aykırı oldukları gerekçesiyle kapatılmıştır.

Milli Mücadele'ye destek veren Hacı Bektaş Veli dergâhının yanında çürümeye yüz tutmuş, çevrelerindeki etkilemiş oldukları insanlara bu dünyanın kâfirlere, öteki dünyanın müminlere ait olduğunu telkin edenler de vardı. Bunlar bir lokma bir hırka ile yetinmeyi öğütlerken, dünyayı umursamayıp fazla malı ve zenginliği sanki utanılacak bir şeymiş gibi gösterip milletin duygularıyla oynamayı alışkanlık haline getirmişlerdi. Herkes kendi tarikatını asıl din olarak görüyor ve dini birliktelik yerine bir nemalanma aracı olarak kullanıyorlardı. Zamanın iktidar sahipleri belli tarikatlara dayanmak suretiyle siyasi nüfuz kazanmaya çalışırken, bir kısım şeyhler de tarikatlar yoluyla halkı sömürüyor ve bir şekilde onlardan maddi ve manevi olarak faydalanarak vergi topluyorlardı (İrmak, 1967: 199). Türbeler de bir süre sonra amacı doğrultusunda kullanılmanın ötesinde, önünde halkın dini duygularını sömüren kişilerin türediği, duada istenilenin Allah'tan değil de orada yatan zattan istenilmeye başlandığı, hurafelerin türediği yerler haline gelmişti. Bazı tarikatlar dinle meşgul olmak yerine siyasi nüfuz kazanarak güçlü olmak adına bu türbeleri de kullanıyorlardı.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte siyasi, hukuki, eğitim, ekonomi ve sosyal alanlarda köklü değişiklikler yapılmıştır. Hacı Bektaş Veli dergâhının da belirli bir süre kapanmasına sebep olacak olan yenileşme çalışmalarından biri de 30 Kasım 1925 tarihinde kabul edilen “*Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun*” ile birlikte Tekke ve zaviyelerin kapatılması olmuştur. Tekke ve zaviyelerle birlikte türbelerin de kapatılması demek olan bu kanun ile şeyh, derviş, mürit, dede, seyit, çelebi, baba, emir, naip, halife, büyücü, falcı, üfürükçü, muskacı gibi unvan ve sıfatların kullanılması da yasaklanmıştır. Bu kanuna muhalefet ederek Tekke, zaviye ve türbeleri açmaya çalışanlara üç aydan az olmamak şartıyla hapis, elli liradan az olmamak şartıyla da para cezası verilmesi kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 13 Aralık 1925, TBMM Kanunlar Dergisi, 30 Kasım 1925: 21).

Tekke ve zaviyelerin kapatılmasını sağlayan kanun ile birlikte tarikatların faaliyetleri son bulmuş, Hacı Bektaş Veli Dergâhı da faaliyetlerine son vermek durumunda kalmıştır. Bu kanun sonrası, dergâhın Ziraat Mektebi'ne dönüştürülmesi adına çalışmalar başlatılmıştır. Bu dönemde tarikatın yetkilileri olarak Veliyeddin Çelebi, Salih Niyazi Dede, Zeynel Baba, Hacı Kerim Baba, Muhtar Baba, Feyzi Baba, Necati Baba, Arslan Baba ve Japon Hasan Baba gibi kişiler kayıtlara geçmiştir.

Kanun gereği tekke ve zaviyeler kapatılsa dahi son şeyhlerin burada kalmasına müsaade edilmiş, Hacı Bektaş Veli Dergâhında da Salih Niyazi Dedebaba ve Bektaş Baba hariç diğer babalar yerlerinde kalmışlardır. Salih Niyazi Dedebaba “*Bu demektir ki biz bu göreve layık değiliz*” ifadelerini kullanarak dergâhtan ayrılmış, bir süre Ankara’da ikamet etmiş ve 17 Ocak 1930 tarihinde yanındaki bazı babalar ile birlikte Türkiye’den ayrılarak Arnavutluk’un başkenti Tiran’a gitmiştir (Küçük, 2003: 193-194).

Bir bütün halinde Millî Mücadele’ye destek veren tarikatların başında Bektaşilik gelir. Hacı Bektaş Veli dergâhının gerek Millî Mücadele öncesi Birinci Dünya Savaşı’nda, gerekse Millî Mücadele esnasında ve sonrasında büyük katkıları olmuştur. 1921 yılında vefat eden Cemalettin Çelebi’nin halefi durumunda olan kardeşi Veliyeddin Çelebi (Ulusoy) de Millî Mücadele’yi hararetle destekleyenlerin başında gelir. 1923 yılında Mustafa Kemal Paşa milletvekilliği seçiminde kendi listesinin kazandırılmasında Salih Niyazi Baba ve Veliyeddin Efendi’den yardım talep etmiş ve onların desteğini de alarak kendi listesinin kazanmasını sağlamıştır (Çelik, 2017: 40-41).

SONUÇ

Hacı Bektaş Veli dergâhının gerek Millî Mücadele dönemi öncesi Birinci Dünya Savaşı’nda, gerekse Millî Mücadele esnasında ve sonrasında Yeni Türk Devleti’nin kuruluş aşamasında büyük katkıları olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında özellikle doğu cephesinde Mücahidin-i Bektaşiyeye ya da Bektaşî Alayları olarak bilinen askeri gruplar ülke savunması adına önemli işler yapmışlardır. Alayda bulunan askerlerin maneviyatları Bektaşî Çelebisi tarafından güçlendirilmeye çalışılarak ülke savunmasında başarılı olmaya çalışılmıştır. Millî Mücadele döneminde Hacı Bektaş Veli Dergâhı mücadeleye ve mücadelenin lideri Mustafa Kemal Paşa’ya tam destek vermiştir. Erzurum Kongresiyle birlikte oluşturulmaya başlanan Temsil Heyeti’nin Hacıbektaş ilçesini ve burada bulunan dergâhı ziyaret etmesi kurulan iyi ilişkilerin en önemli örneğidir. Devamında dergâh ile Mustafa Kemal Paşa arasında karşılıklı iyi niyet ve samimiyet içeren telgraflaşmalar gerçekleşmiştir. Çelebi Cemalettin Efendi, Veliyeddin Çelebi, Salih Niyazi Dedebaba gibi dergâhın önemli isimleriyle iyi ilişkiler kurulması aynı zamanda bütün Alevi-Bektaşîlerle de iyi ilişkiler kurulması demektir. Yeri geldiğinde bizzat mücadelenin silahlı boyutuna katılan, yeri geldiğinde TBMM’nin açılışından itibaren ülke yönetimine katkı sağlayan ve bazen de dergahlarında dualar ederek manevi anlamda destek veren bir durumda olmuşlardır. Özellikle TBMM’nin açılışı sonrasında Anadolu’nun bazı bölgelerinde ortaya çıkan isyanlar bazen yakın çevrelerinde meydana gelmiş olmasına rağmen dergâh üyeleri bu isyanların karşısında olmuşlar ve destek vermemişlerdir. TBMM açıldıktan itibaren Çelebi Cemalettin Efendi milletvekili olarak seçilmiş hatta meclis ikinci başkanlığı görevinde de bulunmuştur. Kaynaklar, İstanbul’un işgaliyle birlikte İstanbul’dan Anadolu’ya silah sevkini sağlayan vatanseverleri zikrederken Bektaşî dedelerinden de bahsetmektedir.

Millî Mücadele’ye topyekûn destek veren tarikatlardan biri hatta destek konusunda en önde olanı Bektaşiliktir. Hacı Bektaş Veli dergâhının gerek Millî Mücadele öncesi Birinci Dünya Savaşı’nda, gerekse Millî Mücadele esnasında ve sonrasında büyük katkıları olmuştur. Anadolu’nun Türkleşmesi ve Müslümanlaşmasında önemli rolü olan Bektaşilik, cumhuriyetin ilanı ile birlikte birçok alanda yapılan köklü değişikliklerden etkilenmiştir. Bu etkilenme durumu Cumhuriyetin temel prensiplerine ters düşen hatta zarar veren bazı tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla kendini göstermiş ve Hacı Bektaş Veli dergâhı da bu zararlı oluşumların neden olduğu sonuçlardan kaynaklı olarak belirli bir süre kapatılmıştır. Tekke ve zaviyelerin kapatılmasına dair kanun ile kapatılan Hacı Bektaş dergâhının ziraat mektebine dönüştürülmesi adına çalışmalar başlatılmıştır. Kanun gereği tekke ve zaviyeler kapatılsa dahi son şeyhlerin zararlı işlerde bulunmamak kaydıyla yerlerinde kalmalarına müsaade edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aziz Samih (İlter) (1934). *Büyük Harpte Kafkas Cephesi Hatıraları Zivinden Peteriçe*, Ankara: Büyük Erkanı Harbiye Matbaası.
- Bardakçı, C. (1950). *Alevilik Ahilik Bektaşilik*, Ankara: Türkiye Gazetecilik ve Matbaacılık.
- Cebesoy, A.F. (1953). *Milli Mücadele Hâtıraları*, İstanbul: Vatan Neşriyatı.
- Çelik, R. (2017). *Milli Mücadele Günlerinde Din Adamları*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Doğan, H. (2012). Milli Mücadele’de Nevşehir ve Çevresi, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 49, 57-73.
- Dokuyan, S. (2021). Tekkelerin Kapatılması ve Tasfiye Süreci (1925-1938), *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 98, 217-244.
- Ertürk, H. (1957). *İki Devrin Perde Arkası*, İstanbul: Sebil Yayınları.
- Irmak, S. (1967). *Devrim Tarihi*, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Kansu, M. M. (1997). *Erzurum’dan Ölümüne Kadar Atatürk’le Beraber*, Cilt 2, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kutay, C. (1973). *Kurtuluşun ve Cumhuriyetin Manevi Mimarları*. Ankara: DİB Yayınları.
- Küçük, H. (2003). *Kurtuluş Savaşı’nda Bektaşiler*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Onar, M. (1995). *Atatürk’ün Kurtuluş Savaşı Yazışmaları*, Cilt I, Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öz, B. (1989). *Kurtuluş Savaşı’nda Alevi-Bektaşiler*, İstanbul: Can Yayınları.
- Resmi Gazete*, 13 Aralık 1925.
- Sarıkoçuncu, A. (2007). *Atatürk Din ve Din Adamları*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Selek, S. (1968). *Anadolu İhtilali*, İstanbul: Burçak Yayınları.
- Selçuk, H. (2011). Mürûr-u Ubûr Edenlerin Gözüyle Hacıbektaş: Seyahatnameler, Salnameler ve Şer’iyye Sicillerine Göre Hacıbektaş’ın Tarihi, *I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu*, Ed: Adem Öger, Ankara, Nevşehir Üniversitesi Yayınları, 33-52.
- Şimşir, B. N. (1992). *İngiliz Belgelerinde Atatürk (1919-1938)*, Cilt I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Tansel, S. (1973). *Mondros’tan Mudanya’ya Kadar*, Cilt II, Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları.
- TBMM Kanunlar Dergisi, Dönem 2, Cilt 4, 30 Kasım 1925, 21.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem 1, Cilt 1, Birleşim 12, 6 Mayıs 1920: 218.
- T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. (1982). *Atatürk ile İlgili Arşiv Belgeleri (1911-1921 Tarihleri Arasına Ait 106 Belge)*, Yayın No: 1, Belge 78/a, Ankara. (BOA, Belge 78/a, 1982: 77).
- Yel, S. (2019). Türkiye-Arnavutluk İlişkileri ve Tekke ve Zaviyeler Kanunu Çerçevesinde Bektaşî Tekkesinin Arnavutluk’a Taşınması, *Yitik Hafızanın Peşinde Üsküp Konuşmaları*, Ed. Özcan Güngör vd. Ankara: Pruva Yayınları, 327-347.
- Yılmaz, Ö. (2020). Anadolu Milli Mücadele Hareketine Tekke ve Tarikat Şeyhlerinin Katkıları, *Journal of Analytic Divinity*, 4, 148-165.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

The sects and lodges that were transferred from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey were closed after a while in accordance with the basic principles of the Republic. In closing the fact that the sects competed with each other, tried to steer political life away from religion and became places that profited from religion as interest institutions over time were also effective. In addition to the sects and dervish lodges that were closed for such reasons, the sects such as Bektashism and Mevlevi, which contributed to the Turkification and Islamization of Anatolia, were also closed on the grounds that they were contrary to the basic principles of the Republic. Notables of the Mevlevi order and Bektashi order, which are Turkish sects, were among the deputies at the opening of the Turkish Grand National Assembly on April 23, 1920. In this context, it is aimed to reveal the support given to the National Struggle process by the notables of the Hacı Bektaş Veli Lodge.

Methodology

The findings obtained in the study were classified, and archive documents were used to reveal the developments related to dervish lodges and zawiyas. In addition to the memoirs written on the subject, second-hand sources were used.

Findings

During the First World War, they were on the side of the Ottoman Empire and supporters of this state, as well as with the newly established Turkish State during the National Struggle. They welcomed Mustafa Kemal Pasha's visit to them in their lodges and supported this struggle. In addition to these dervish lodges that supported the National Struggle, there were also those who were on the verge of decay with their ideas and inculcated that this world belongs to unbelievers and that the next world belongs to believers. While they were advising to be content with a bite and a cardigan, they made a habit of playing with the feelings of the nation by showing excess wealth and wealth as something to be ashamed of, ignoring the world. Everyone saw their own sect as the main religion and used religion as a means of profit rather than unity. While the rulers of the time were trying to gain political influence by relying on certain sects, some sheiks were exploiting the people through sects and collecting taxes from them in a way. The tombs had become places where people who exploited the religious feelings of the people in front of them emerged, what was asked in prayer began to be asked not from God but from the person lying there, and where superstitions were born. Some sects also used these shrines in order to gain political influence and become powerful instead of engaging in religion.

Shortly after the Armistice of Mudros, while Mustafa Kemal Pasha had not yet started the National Struggle by landing in Samsun, when the possibility of the occupation of Istanbul, the capital of the Ottoman Empire, by England and France, and the transfer of the capital to Anatolia, arose was appointed as the British High Commissioner in January 1919 protest telegrams were sent by Hacı Bektaş Veli Lodge Çelebi Cemalettin Efendi and Halil Efendi, the son of Deli Imam, who is the chairman of the Hacibektaş Defense of Rights Society. After Mustafa Kemal Pasha crossed from Samsun to Havza, he would ask all Anatolian people to send telegraphs protesting the occupation of all four corners of Anatolia, as did the dignitaries of the Hacı Bektaş Lodge. As it is understood from the memoirs of the period, Mustafa Kemal, the Head of the Representative Committee, and the accompanying delegation came to Hacibektas shortly after they moved from Sivas to Ankara. It is very important that Ali Fuat Pasha, who was Mustafa Kemal's classmate from military school shortly before this visit, came to Hacibektas and breathed the air there. Mustafa Kemal was met here by Salih Niyazi Dede Baba and met with Çelebi Cemalettin Efendi. The notables of the dervish lodge openly declared that they would support Mustafa Kemal and his delegation in the struggle. On the other hand, along with many clergymen, Bektashi Dede Mazlum Baba came from Denizli Tavas and

participated in the Nazilli Congress, which was held three times in August, September and October in 1919 and was in a very important position in terms of the National Struggle of Western Anatolia.

The support given by the notables of the dervish to the struggle was not limited to their own lives, but also by the rulers who came after them. After Çelebi Cemalettin Efendi, Veliyeddin Çelebi, who was appointed to the post of dervish lodge, frequently expressed his support to the Grand National Assembly of Turkey. The support of the Bektashi Lodge to the National Struggle was not limited to the Hacibektaş district, but Denizlili Hasan Efendi (Tokcan) and Hüseyin Mazlum Efendi, as Bektashi sheikhs, became the symbols of the resistance against the enemy invasions in their own regions in order to ensure unity in Anatolia.

Conclusion and Discussion

With the law that closed the lodges and zawiya, the activities of religious orders were terminated, and with this law, the Hacı Bektaş Veli Lodge had to end its activities. With the law, studies were started to transform the lodge into Agricultural School. During this period, people such as Veliyeddin Çelebi, Salih Niyazi Dede, Zeynel Baba, Hacı Kerim Baba, Muhtar Baba, Feyzi Baba, Necati Baba, Arslan Baba and Japanese Hasan Baba were recorded as the officials of the sect. Even if the lodges and zawiyes were closed as per the law, the last sheikhs were allowed to stay here, and the other fathers, except Salih Niyazi Dede and Bektaş Baba, remained in the Hacı Bektaş Veli Lodge. With the law of closure, Salih Niyazi Dede resided in Ankara for a while and left Turkey with some of his fathers on 17 January 1930 and went to Albania.

Hacı Bektaş Veli Lodge is at the forefront of the lodges that support the National Struggle as a whole. Hacı Bektaş Veli Lodge made great contributions to the state both in the First World War before the National Struggle, and during and after the National Struggle during the Republic of Turkey. Veliyeddin Çelebi is also one of the leading supporters of the National Struggle. the successor brother of Cemaleddin Çelebi, who passed away in 1921. It is known that the notables of the dervish lodge were influential in Mustafa Kemal Pasha's request for help from Salih Niyazi Baba and Veliyeddin Efendi in gaining his own list in the parliamentary election in 1923, and with their support, in winning his own list.